

Väike- ja keskmise suurusega ettevõtete (VKE) definiitsioon vastavalt Euroopa Komisjoni määruse 364/2004/EÜ Lisa 1-le.

1. Esiteks tuleb välja selgitada, kas tegemist on ettevõttega.

Kõige pealt on VKE-na määratlemiseks vaja kindlaks teha, kas tegemist on ettevõtjaga. Uue definiitsiooni kohaselt on ettevõtte korrapärase majandustegevusega tegelev mis tahes üksus olenemata selle õiguslikust vormist. See hõlmab näiteks majandustegevusega füüsilisest isikust ettevõtjaid ja pereettevõtteid ning äriühinguid ja ühendusi jne.

2. Teiseks tuleb välja selgitada ettevõtte liik.

Ettevõtte määratlemisel VKE-na tuleb arvestada seda, kas tegemist on autonoomse, partner- või seotud ettevõttega. Liigitamise aluseks on ettevõtte seotus teiste ettevõtetega, kusjuures arvesse tuleb võtta erinevaid suhteid.

Ettevõtte liik määrab ära selle, et kas vaatlusaluse ettevõtte näitajatele on vaja juurde liita ka teiste ettevõtete osalisi või täielikke andmeid, mis on VKE kriteeriumite aluseks. Andmete arvestamine on iga liigi puhul erinev ja sellest võib oluliselt sõltuda kas ettevõtte kuulub VKE kategooriasse või mitte.

2.1. Autonoomne ettevõtte

Ettevõtte on autonoomne, kui ta ei ole partnerettevõtte aga seotud ettevõtte. See tähendab, et ettevõtte ise ei oma vähemalt 25% kapitali või hääleõiguse osalust üheski teises ettevõtetes ja/või keegi teine ei oma vähemalt 25% kapitali või hääleõiguse osalust selles ettevõttes. Samuti peab ettevõtte muul viisil olema teistest ettevõtetest sõltumatu selliselt, et ta ei oleks nendega seotud (vt. seotud ettevõtete definiitsiooni).

Kui mitu ettevõtet kokku omavad vähemalt 25% osaluse vastavas ettevõttes, siis on ettevõtte ikkagi autonoomne, tingimusel, et need osalust omavad ettevõtted ei ole omavahel seotud. Kui aga on seotud, siis tuleb nende osalused kokku liita ja arvestada koos.

Autonoomse ettevõtte korral peab VKE-na määratlemisel arvestama ainult selle ettevõtte töötajate arvu ja finantsandmeid!

Ettevõtte võib siiski erandina lugeda autonoomseks ja partnerettevõtet mitte omavaks, juhul kui 25% või suurema osaluse ületajateks on järgnevad investorid:

- riiklikud investeerimisühingud, riskikapitaliühingud, korrapäraselt riskikapitaliinvesteeringutega tegelevad isikud või isikute rühmad, kes investeerivad kapitali noteerimata ettevõtetesse (“business angels”). Viimaste puhul on tingimuseks see, et nende koguinvesteering ühesse ettevõttesse ei tohi ületa 1,25 miljonit eurot.
- ülikoolid või mittetulunduslikud uurimiskeskused;
- institutsioonilised investorid, sealhulgas regionaalarengu fondid;

- autonoomsed kohalikud omavalitsused, mille aastaeelarve on alla 10 miljoni euro ja milles on alla 5000 elaniku.

Nende erandite puhul võivad osanikel olla muidugi aktsionäri õigused, kuid nad ei tohi sellest kaugemale minna mõjutada ettevõtte juhtimist selliselt, et tegemist oleks seotud ettevõtetega (vt. seotud ettevõtete definitsioon), samuti ei tohi osalus ületada 50%.

NB! Ettevõtet ei saa käsitada VKE-na, kui 25% või enam selle kapitalist või hääleõigustest on otseselt või kaudselt ühe või mitme riikliku asutuse ainu- või ühiskontrolli all. Ülalloetletud institutsioonid selle reegli alla ei lähe, tingimus nende osalus ei ületa 50%.

2.2. Partnerettevõtte

Selle ettevõtete vahelise suhte puhul on tegemist olukorraga, kus ühel ettevõttel on teises oluline finantsosalus ilma efektiivse otsese või kaudse kontrollita.

Tegemist on partnerettevõttega kui:

- Üks ettevõtte omab koos seotud ettevõtetega 25% või suuremat kapitaliosalust või hääleõigust teises ettevõttes (välja arvatud autonoomse ettevõtte definitsioonis toodud erandid).
- Ettevõtted ei ole omavahel seotud (vt. seotud ettevõtte definitsiooni). See tähendab muuhulgas seda, et ei omata üle 50% hääleõigustest teises ettevõttes.

VKE staatuse määratlemisel tuleb lisaks vaatlusalusele ettevõttele arvestada ka partnerettevõtete töötajate arvu ja finantsandmeid, lisades need kapitaliosaluse või hääleõiguste protsendiga (kui erinevad, siis neist kahest suurem) samas proportsioonis.

2.3. Seotud ettevõtte

See ettevõtete vaheline suhe iseloomustab olukorda, kus ettevõtted moodustavad grupi hääleõiguste enamuse otsese või kaudse kontrolli abil või läbi võime rakendada domineerivat mõju teise ettevõtte suhtes.

Kaks või enam ettevõtet on seotud, kui nende vahel on vähemalt üks järgnevatest suhetest:

- üks ettevõtte omab teise ettevõtte aktsionäride või osanike häälteenamust;
- ühel ettevõttel on õigus ametisse määrata või ametist vabastada enamikku teise ettevõtte haldus-, juht- või järelevalveorganite liikmetest;
- ettevõtete vaheline leping või mõne ettevõtte asutamisleping või põhikiri annab ühele õiguse rakendada teise üle domineerivat mõju;
- üks osanikuks või liikmeks olev ettevõtte on saanud hääleõiguste enamuse kontrolli teise ettevõtte üle vastavalt teiste osanike või liikmetega sõlmitud kokkuleppele.

Arvestada tuleks veel järgnevaga:

- ettevõtted, millel on mõni eelpooltoodud suhetest läbi ühe või mitme teise ettevõtte, loetakse samuti seotuks;
- ettevõtted, millel on üks või mitu eelpooltoodud suhet füüsilise isiku või ühiselt tegutseva füüsiliste isikute rühma kaudu, loetakse samuti seotud ettevõteteks, kui nende tegevus või osa tegevusest toimub tootmisahelas vahetult asjaomase turu ees või järel asuva toote või teenuse turul.

Tüüpiline näide seotud ettevõttest on täielikult teise omanduses olev tütaretevõtte.

VKE staatuse määratlemisel tuleb seotud ettevõtete puhul vaadeldava ettevõtte andmetele 100% ulatuses lisada seotud ettevõtte töötajate arv ja finantsandmed.

3. Kolmandaks tuleb ettevõtte liigist lähtudes välja selgitada VKE-na määratlemisel arvesse minev töötajate arv, aastakäive ja aastabilansi kogumaht.

3.1. Kriteeriumid, mida vaadatakse ettevõtte määratlemisel.

Arvesse lähevad järgnevad andmed:

- töötajate arv,
- aastakäive ja/või
- aastabilansi kogumaht.

Nende andmete alusel määratakse kindlaks, kas tegemist on mikro-, väike- või keskmise suurusega ettevõttega.

Ettevõtete liigitus vastavalt näitajatele.

Ettevõtte kategooria	Töötajate arv (aastane tööühik)	Aastakäive*	Aastabilansi kogumaht*
Keskmine	< 250	≤ 50 miljonit €	≤ 43 miljonit €
Väike	< 50	≤ 10 miljonit €	≤ 10 miljonit €
Mikro	< 10	≤ 2 miljonit €	≤ 2 miljonit €

**Ettevõtte võib ise valida, kas ta arvestab bilansi või aastakäivet. Ei ole vaja rahuldada ilmtingimata mõlemat kriteeriumit, vaid piisab ka ühest.*

Nagu tabelist on näha, kuuluvad VKE-de kategooriasse ettevõtted, millel on vähem kui 250 töötajat ja mille aastakäive ei ületa 50 miljonit eurot ja/või aastabilansi kogumaht ei ületa 43 miljonit eurot.

Eelpooltoodud näitajaid arvutades tuleb kasutada viimase kinnitatud aastaaruande andmeid. Kui ettevõtte on alles asutatud ja kinnitatud aastaaruanne veel puudub, tuleb arvestada jooksva majandusaasta heas usus koostatud hinnangulisi näitajaid.

NB! Juhul aga kui ettevõtte andmed lähevad ühel aastal ülaltoodud piiridest välja, siis ei tähenda see kohe olukorra muutumist. Järgneva aastal säilitab ettevõtte veel VKE staatuse, kuid kaotab selle kui sama juhtub ka teist aastat järjest. Samamoodi peab varem suurettevõtteks klassifitseerunu mahtuma kaks aruandeaastat järjest nende näitajate raamidesse, et tema staatus muutuks VKE-ks.

Töötajate arv on kõige olulisem esialgne kriteerium, mis määratleb ettevõtte kuuluvuse VKE alla.

See hõlmab nii täisajaga, osalise tööajaga kui ka hooajaliselt töötavaid töötajaid ja sisaldab järgnevat:

- töötajad;
- ettevõtte heaks töötavad isikud, kes alluvad ettevõttele ning loetakse töötajateks siseriikliku õiguse alusel;
- omanikud-tegevjuhid;
- ettevõtte korrapärase tegevuses osalevad partnerid, kes saavad ettevõttest rahalist kasu.

Personali hulka ei loeta praktikante ja üliõpilasi, kes on kutseõppelepingu alusel kutseoskusi omandamas. Arvesse ei võeta ka rasedus- ja lapsehoolduspuhkusel viibimist.

Töötajate arv väljendatakse aastase tööühiku kaudu. See tähendab, et need, kes on töötanud vastavas ettevõttes või selle heaks terve vaatlusaluse aasta, lähevad arvesse ühe töötajana. Kui töötaja ei ole töötanud tervet aastat või töötab osalise tööajaga (olenemata kestvusest) või hooajaliselt, siis ta läheb arvesse aastase tööühiku vastava murdosana.

Aastakäibest peab välja jätma käibemaksu ja muud kaudsed maksud.

3.2. Autonoomne ettevõtte

Autonoomse ettevõtte korral tuleb kontrollimisel, et kas ettevõtte vastab eelpooltoodud VKE kriteeriumitele, arvestada ainult vaatlusaluse ettevõtte enda töötajate arvu ja aastaaruannete finantsnäitajaid.

3.3. Partnerettevõtte

Kui ettevõttel on partnerettevõtteid, siis peab VKE vastavuse kontrollimisel lisama tema töötajate arvule ja finantsandmetele veel ka partnerite omad. Partnerite andmed tuleb lisada proportsioonis osaluse või hääleõiguste protsendiga (suurem neist kahest), mida partnerid omavad kas selles ettevõttes või see ettevõtte omab partnerites.

Seega näiteks kui ettevõttel on 30% osalus teises ettevõttes, siis peab lisama 30% selle teise töötajate arvust ja käibest või bilansimahust vaatlusaluse ettevõtte omadele. Kui on mitu partnerettevõtet, siis tuleb taoline arvestus teha iga partneri suhtes. Partneri partnerite andmeid ei pea arvestama! Kui aga seotud ettevõttel on partnerettevõtteid, tuleb nende ka nende näitajad partnerettevõtete andmetena lisada.

Näiteks vaatlusalune ettevõtte A omab 33%-st osalust C-s ja 49%-st osalust D-s, samas kui B omab 25%-st osalust A-s. Sellisel juhul tuleb arvutada:

$$KOKKU = 100\% A + 25\% B + 33\% C + 49\% D$$

3.4. Seotud ettevõtte

Kui ettevõttel on seotud ettevõtteid, siis tuleks VKE vastavuse kontrollimisel lisama tema töötajate arvule ja finantsandmetele ka seotud ettevõtete andmed 100% ulatuses.

Seotud ettevõtted omavad tihti konsolideeritud finantsaruandeid ja sellisel juhul saab kasutada sealseid andmeid.

Kui seotud ettevõtte on omakorda seotud teiste ettevõtetega jne., siis peab kõigi nende andmed lisama vaatlusaluse ettevõtte omadele.

Näiteks vaatlusalune ettevõtte A omab 51%-st osalust C-s ja 100%-st osalust C-s, samas kui B omab 60%-st osalust A-s. Sellisel juhul tuleb arvutada:

$$KOKKU = 100\% A + 100\% B + 100\% C + 100\% D$$

Veel näiteid

Näide 1

Vaatlusaluses ettevõttes A-s omab ettevõtte B 60% osalust. Ettevõttes B omab ettevõtte C 30%-st ja D 25%-st osalust.

Seega:

- A-B on seotud
- B-C on partnerid
- B-D on partnerid

$$KOKKU = 100\% A + 100\% B + 32\% C + 25\% D$$

Näide 2

Vaatlusaluses ettevõttes A omab ettevõtte B 38%-st ja C 35%-st osalust. D omab ettevõttes B 60%-st osalust ja E omab C-s 40%-st osalust.

Seega:

- A-B on partnerid
- A-C on partnerid
- B-D on seotud
- C-E on partnerid

Kuna B ja D on omavahel seotud, siis tuleb nende andmed koos 38%-lt liita A andmetele. E andmed arvesse ei lähe, kuna ta on partneri partner.

$$KOKKU = 100\% A + 38\% (B + D) + 35\% C$$

Näide 3

Vaatlusalusel ettevõttel A on kolm omanikku B, C ja D. Igal ühel neil on 20% osalus A-s ja nad on omavahel seotud moodustades koos seotud ettevõtete grupi: B-l on 70% osalus C-s ja C-l on 60% osalus D-s.

Kuna omavahel seotud B, C ja D omavad A-s kokku 60%, siis on kõik need 4 ettevõtet on omavahel seotud (B, C ja D osalust tuleb nende omavahelise seotuse tõttu A-s koos vaadata).

$$KOKKU = 100\% A + 100\% B + 100\% C + 100\% D$$